

אבל רציף ראשו באבן או הרגו בדרך אחרת – ודאי אסור (וכ"כ התוס' כאן ורש"י להלן כח.). ומשמיענו שעיקור סימנים מהלחי כמוהו כחיתוך סימנים בצואר, ואפילו גזרת חכמים אין בו [אעפ"י שגזרו בעוף בשאר הלכות שחיטה, כגון שהיה ודרסה]. והוא שעקרום אדם בידו בשעת שחיטה, אבל נעקר מעצמו – טרפה היא.

(ע"ב) 'אדרבה איפכא מסתברא, למאן דאמר יש שחיטה לעוף מן התורה איכא למימר דהכי אגמריה דאין עיקור' – כלומר אין העיקור עושה אותה נבלה כבבהמה [שהלכה למשה מסיני היא שכל שנעקרה בשעת שחיטה – נבלה היא], אבל טרפות ודאי יש בה. או גם לומר שאם חתך הסימנים בסכין בראשם – כשוחט במקום שחיטה הוא, שאין בהם הגרמה כלל (רמב"ן). ולדעת בה"ג ותוס' וריטב"א ורא"ש (יג. וכתב שגם רש"י כאן חזר בו מדבריו בדף ט) ורשב"א (תורת הבית ב,א), אין העיקור עושה טרפה כלל.

ר"ב הונא אמר: מפני שהוא מחליד'. פרש"י: מפני שהסכין ננעצת תחת העצם. יש מפרשים דבריו משום כיסוי הסכין [בסכין שאינה רחבה. עתוס'] [עפ"י ספר התרומה ה; רוקח שפ]. ויש מפרשים משום שאין בית השחיטה מגולה, לכך סובר ר"ב הונא שפסול משום חלדה (עפ"י בית הלוי ח"ג כב; תפארת יעקב). ור"ב חולק וסובר שכיון שהסכין נראית ואינה טמונה לגמרי – אין זו חלדה. יש מהראשונים שכתב שר"ב הונא לא אמר אלא מספק (ערשב"א להלן ל:).

'אמר רבא: אי קשיא לי הא קשיא לי...'. הרשב"א עמד על לשון זו, שאין רגילות לומר כן בשום מקום בתלמוד אלא בזמן שהקשו ותרצו, אחר כך אומר 'אי קשיא לי הא קשיא לי', אבל כאן לא הקשו על דברי זעירי מקודם. ומהרש"א דקדק מפרש"י שדברי ר"ב חסדא 'אף אנן נמי תנינא' מתפרשים כקושיא, מה משמיענו זעירי והלא ידענו זאת מהמשנה. וריטב"א פרש בשם הרשב"א: אם קשה לי דבר בכל התלמוד, זאת קשה לי... ע"ע בספר חדושים ובאורים.

'אי הכי עור נמי...'. בישוב שיטת הרמב"ם (מע"ה ק"ז, ו) שבעולת העוף מפרידים הראש מהגוף לגמרי, ע' במובא להלן כא:

דף כא

'ואם תאמר אותו מעשה דעלי מפרקת בלא רוב בשר הוא? – זקנה שאני, דכתיב... ותשבר מפרקתו וימת כי זקן הוא'. וסובר שעיקר הכתוב ותשבר מפרקתו וימת בא לומר דבר זה שנעשה כמת בשבירת מפרקת, שאם לא כן אין ראוי להזכיר שנשברה מפרקתו ומת כיון שהשבירה לא גרמה בו אלא טריפות ולא מיתה (עפ"י חדושים ובאורים).

'כהבדלת עולת העוף לרבנן ולא פלגיתו... – ומה שנקט כהבדלת העוף ולא אמר 'הותזו ממש' כריש

לקיש, להשמיענו שאף על פי שהראש עדיין מעורה בעור הגוף כהבדלת עולת העוף לרבנן – טמא. ואולם גם ריש לקיש מודה לכך, כיון שאין החיות תלויה בעור (תורת היים).

(ע"ב) 'מה הקטרה הראש בעצמו והגוף בעצמו, אף מליקה הראש בעצמו והגוף בעצמו'. יש אומרים שמכאן המקור לדברי הרמב"ם (מעה"ק ז,ו) שבעולת העוף היה מבדיל לגמרי הראש

מהגוף (ע"ש בכסף משנה בשם סמ"ג).

ויש להוסיף, כיון שלמדנו בעולה להבדיל לגמרי, שוב יש לפרש הכתוב בחטאת העוף ולא יבדיל – לא יבדיל הראש מהגוף לגמרי כבעולה, אבל אם בא לחתוך שני סימנים – הרשות בידו. וכפי שכתב הרמב"ם שם (דלא כרש"י להלן כז: וזכאים כד:). ומה שאמרו בסמוך 'אי מה להלן מולק ואינו מבדיל בסימן אחד...' (ומכאן תמחו המפרשים על דברי הרמב"ם) – זה אמרו רק לולא דרשת והקריבו, שאז לא היינו דורשים ומלק והקטיר מה הקטרה הראש בפני עצמו וכו' (וכדלהלן כב.), וא"כ היה מתפרש 'לא יבדיל' – יותר מסימן אחד, שאינו נצרך להכשר העוף [ובעולת העוף שאין איסור הבדלה, היה די בשני סימנים]. אבל לאחר שלמדנו שעולת העוף מובדלת לגמרי, שוב יש לפרש איסור הבדלה בחטאת העוף כלפי אותה הבדלה גמורה, אבל שני סימנים יכול למלוק אם ירצה.

[ומה שמפורש בברייתא לעיל (בע"א) 'כיצד מולקין חטאת העוף... חותך סימן אחד או רובו... ובעולה שנים או רוב שנים' – נראה לפרש שזהו רק כלפי עצם המליקה, אבל ישנו דין נוסף בעולת העוף להבדיל הראש מהגוף, ולא מעצם המליקה. וגם בחטאת, דין המליקה נעשה בסימן אחד, אך אם רצה יכול למלוק סימן נוסף [שאין איסור הבדלה אלא כשמבדיל לגמרי כעולה, כאמור]. ונפ"מ שאין מחשבה פוסלת כשממשיך מעבר למצות המליקה, וכן שהייתה אינה פוסלת שם, הגם שפוסלת במליקה עצמה לדעת כמה מהראשונים.

וכן צריך לפרש לשיטה זו דברי הגמרא לעיל (כ:): 'אי הכי עור נמי... כל שישנו בשחיטה ישנו בהבדלה וכל שאינו בשחיטה אינו בהבדלה' – כלומר אין זו מעצם עבודת מליקה, רק דין אחר הוא שהראש צריך להיות מופרד מהגוף] (עפ"י אבי עזרי מעה"ק ז,ו).

ומהרש"ל הרבה להקשות על דברי הרמב"ם, וסיים: '... ואם נזכה לבניין בית המקדש אקוה שזוכתי כהלכה, ואף שהרמב"ם גדול בתורה הוא ואף הסמ"ג הביא ראייה לדבריו, והראב"ד לא השיגו – לא אשא פנים לתורה, ובדקתי עד שידי מגעת'.

'אי מה להלן [בחטאת העוף] מולק ואינו מבדיל בסימן אחד [שמחובר בסימן אחד, דכיון דכתיב לא יבדיל ועוף הכשרו בסימן אחד, כל מה דעביד טפי מהכשר – הבדלה היא. וכל הסימן הוה מצות שחיטה בעוף לכתחילה, הלכך במליקה כי מליק לכולו סימן לאו הבדלה היא, אבל בסימן שני אפילו מצוה לכתחילה ליכא כדתניא לקמן (כז:): לחייבו בב' סמנים אי אפשר שכבר הוקש לדגים. עכ"ל רש"י] – מתוך הדברים מתבאר שמצוה לכתחילה מן התורה לשחוט כל הסימן, שאם הוא רק מדרבנן, עדיין יש במיעוט בתרא משום הבדלה. [וקצת צריך עיון משחישת פר של כהן ביום הכיפורים, שאדם אחר היה גומר את השחיטה, וקשה כיון שיש מצוה לכתחילה מן התורה איך יעשה אחר, והלא עבודות יוהכ"פ כשרים רק בו. וצ"ע]. והנה בתוס' נדה (סו: ד"ה כל) מבואר שלא יתכן שיהיה דין דאורייתא לכתחילה ולא בדיעבד, ואילו בקרבן יתכן שיהיה דין לכתחילה ולא לעכב [שלכך צריך שישנה הכתוב כדי לעכב]. וטעם הדבר, שטבילה (שעליה דברו התוס' שם) אינה מצוה בעצם פעולת הטבילה אלא המצוה היא התוצאה, להיות טהור, ולכן אם בדיעבד טהורה מה מקום יש שלכתחילה תקיים דברים שאינם מעכבים. אכן בהקרבנות קרבן, כיון

שההקרה עצמה היא המצוה לכן יש דברים שהם למצוה, כמו בילה, אבל עצם העובדה שלא קיים מצוה זו אינו מעכב בכשרות הקרבן.

[כסברא זו כתב בחדושי הגר"ח הלוי לגבי השבתת חמץ, שלדעת ר' יהודה שמצוה בשריפה, בהכרח שעצם השריפה היא המצוה ולא התוצאה של השריפה, שלא היא חמץ – שאם כן, למה צריך שריפה, אבל לחכמים שמצוה השבתה בכל דבר, המצוה היא שלא יהיה לו חמץ].

ולפי זה בשחיטת סימנים שכתב רש"י שיש בה מצוה לכתחילה, על כרחך שסובר כדעת הרמב"ם בספר המצוות שמנה לשחיטה במנין המצוות, וכמו שפרש הכס"מ שדעת הרמב"ם שכל שבא לאכול הריהו מצווה לשחוט, הרי ששחיטה היא כציצית ומוזוה שחייב בהם כשיש לו טלית ובית. אבל דעת הראב"ד שאין שחיטה מצוה כלל אלא מניעת עבירה, שלא יעבור על איסור נבילה ואיסור אינו-זבוח, ולדעה זו לא יתכן שיהיה לכתחילה חיוב לשחוט כל הסימן, כיון שבדיעבד הבשר כשר, מה צריך לשחוט הכל. ויש לעיין לדעת רש"י אם ישחוט רק רוב סימן, האם אינו מקיים כלל המצוה של שחיטה אלא שהוציא מהבשר איסור נבילה, או שמא גם ברוב קיים מצוה שחיטה אלא שחיסר מצוה נוספת שיש בה, שצריך לשחוט כל הסימן. ונפקא מינה, אם ישחוט רוב, האם מברך על השחיטה.

אכן יתכן שכולם מודים להראב"ד שגם בזמן שאינו עושה מצוה אלא מוציא מכלל איסור נבילה ואינה זבוחה – מברכים. ואף שאין מברכים על ניקור הגיד ומליחת בשר ובדיקת תולעים כיון שאינם באים אלא להתיר איסור – צריך לתרץ לדעת הראב"ד שרק במקום שהדבר שעושה להתיר האיסור עושה מסברת עצמו, כמו ניקור הגיד שבא להתיר לאכול הירך, והיתר זה מסברת עצמו ולא אמרה תורה לנקר גיד. וכן מליחת בשר ובדיקת תולעים, שאינם כתובים בתורה. משא"כ שחיטה הבאה להתיר איסור נבילה, התורה גילתה דבר זה ששחיטה מהוה מתיר.

אכן קשה מהגעלת כלים, שאין מברכים הגם שכתובה בתורה. וצריך לומר שאף אם כתוב בתורה להגעיל כלים, מ"מ התורה גילתה את המציאות הטבעית שהגעלה מפלטת האיסור, ועל זה אין מברכים, אבל שחיטה שהתורה גילתה דין שחיטה שמוציא מידי נבילה, וזו גזרת הכתוב ואינה סברה – בזה מברכים.

וכן יש לדון במי שאינו יכול לשחוט כל הסימנים רק רוב, האם מותר לשחוט רוב לכתחילה. וזה מצינו בגמרא להלן (פרק אלו טריפות) שיש אופן שמותר לשחוט סימן אחד בעוף, אם יוצא דם מהצואר, וזה בגלל שהוא מדרבנן, אבל ברוב סימן שהוא מן התורה לכתחילה, יש לדמותו לסמיכה – עיין גטין דף כט (מהגרד"נ גולדברג שליט"א. וכעיקרי הדברים יש בקובץ ענינים' ובספר בית ישי קלא).

א. עוד בענין שחיטת סימנים לכתחילה, מדאורייתא ומדרבנן – במובא להלן כו. עוד על שחיטת סימן שלם לכתחילה ודין לכתחילה ודיעבד ברובו ככולו' – ע' בשו"ת אבני נזר יו"ד א, טו; יג; זכר יצחק מ; בית ישי קלא ובהערות ד-ה. ואם אכן לפרש"י סימן אחד מדאורייתא, אבל כל 'לכתחילה' דרבנן נחשב הבדלה כיון שמדאורייתא אין צריך, לכאורה אין מקום לקושית התוס' ממה שאמרו שלכתחילה צריך בעוף ב' סימנים, שהרי זה אינו אלא מדרבנן. וכ"כ בהגהות מלא הרועים ובקובץ ענינים. וע' בית הלוי ח"ב יא,ה.

ב. בענין 'לכתחילה' ו'דיעבד' בדאורייתא – ע' תוס' סוכה כט: ד"ה לולב; ריטב"א שם יב; מהרי"ט ואבני מילואים אה"ע כו, יח; משנ"ב סב, ד בשם הראב"ד; חזו"א נגעים יב, כ; קרבן העדה יבמות יד. וע"ע יוסף דעת ברכות טו יומא נא ומנחות יט.

- א. יש מפרשים בדעת רש"י, שלכך הוא כמחליד לרב הונא, מפני שהסכין מכוסה [אם אינה רחבה. עתוס] בין העצמות (עפ"י ספר התרומה ה; וקח שפ). ויש מפרשים מפני שאין בית השחיטה מגולה (עפ"י בית הלוי ח"ג כב; תפארת יעקב).
- יש מי שכתב שאינו אלא ספק חלדה לרב הונא (ערשב"א ל:).
- יש אומרים שאם נועץ ראשו של סכין בעורף כדי לחתוך הסימנים ללא רוב הבשר [כדי שלא תתגבל בחיתוך מפרקת ורוב בשר] – הרי זו חלדה אפילו לרבא, שלא חלק רבא אלא כשחותך המפרקת עם רוב הבשר שהסכין מגולה (עפ"י ראש יוסף תפא"י לב אריה ועוד). ויש חולקים וסוברים שרבא אין זו חלדה (עפ"י ספר התרומה והאורה ח"ב פח עפ"י פרש"י בזבחים סח).
- ב. לדעת רבא, אם שחט בסכין מן העורף בהולכה והבאה, ולא חתך רוב בשר עם המפרקת קודם חיתוך הסימנים – אינה מטמאה, שאינה נבלה אלא טרפה שנשחטה.
- ואולם הלכה כרב הונא, הלכך אף בזה טמאה משום שהחליד ואין כאן שחיטה כלל (ע' יו"ד כ,ג, בחדושי רעק"א ועוד. ואולם כשנפגמה הסכין במפרקת הריוו נבלה לדברי הכל. עריטב"א).
- ג. למאן דאמר אין שחיטה לעוף מן התורה, מלק בסכין אינו מטמא משום נבלה, וכדין נחירה שמוציאה מידי נבלה (עפ"י גמרא להלן כח. ורש"י).

דף כא

לה. כמה סימנים הוא מולק בחטאת העוף ובעולת העוף?

- חטאת העוף, מולק בה סימן אחד (ולא יבדיל. וכפרש"י זבחים סד: ועוד), ועולת העוף – שני סימנים (ומלק והקטיר – מה הקטרה הראש בעצמו והגוף בעצמו, אף מליקה). רבי אלעזר ברבי שמעון אומר: רוב שנים (והקריבו – חילק הכתוב בין חטאת העוף לעולת העוף).
- א. כתב הרמב"ן (עפ"י זבחים סח) שלראבר"ש אם רצה מבדיל אלא שאינו חייב. ולפירוש התוס', נחלקו אמוראים בדבר האם סימן אחד בחטאת ורוב שנים בעולה בדוקא, ולא יותר (רב חסדא אביי ורבא בזבחים, וכן נוקט סתמא דגמרא בסוגיתנו ולהלן קכג), או אם רוצה חותך הכל (ר"ש בן אליקים בזבחים סח).
- ולפירוש ר"ת לדעת הכל אין למלוק יותר (וערשב"א כב.).
- ב. הרמב"ם (מעה"ק ז,ו, וכמו שפרש הסמ"ג – לאוין שכז) כתב שבחטאת העוף יכול לחתוך שני סימנים אם רוצה [דלא כמשמעות לשון רש"י בכ"מ]. ועוד כתב שבעולת העוף מבדיל הראש מהגוף לגמרי (ותמהו על דבריו מסוגיתנו. ומהרש"ל נטה מדבריו. וע' באור שיטת הרמב"ם בהר המוריה ובאבי עזרי שם).
- ג. נראה שבעולת העוף צריך למלוק רוב בשר עם הסימנים כבחטאת העוף, גם לרבי שמעון בן אלעזר (עפ"י רמב"ן כ: דלא כ"ש שמתרצין; רשב"א כא.). ואין כן דעת הרז"ה.
- ואפשר שמליקת רוב בשר מעכבת (ע' חו"ב זבחים סח: וכאן). וע' בחדושי רעק"א שהקשה למה צריך רוב בשר במליקת חטאת. ואפילו מליקת מפרקת שמה א"צ אלא כדי להגיע לסימנים, ואם כן שמה אפשר לחתוך המפרקת בסכין. 'וצ"ע לדינא'. וכן בכסף משנה (טו"מ א, טו) משמע שבמליקה די בסימנים. ובספר תורת חיים תמה על דבריו).
- עוד על השוה והשוונה בחטאת העוף לעולת העוף – ע' בזבחים סד.

לו. מה דין טומאת מת טומאת נבלות וטומאת שרצים במקרים דלהלן?

א. הוזהו הראש; נשברה מפרקת ורוב בשר עמה.

ב. קרעוהו כדג.

ג. עשאה גיסטרא; ניטל הירך שלה.

א. תנן: הוזהו ראשיהם, אף על פי שמפרכסים – טמאים, כונב הלטאה שמפרכסת. ופרש ריש לקיש 'הוזהו' – שנחתכו שני הסימנים [בנוסף על שבירת המפרקת, אבל בחיתוך סימנים לבדם הריהי כחיה לכל דבריה עד שתמות. ע' להלן ל. ועוד]. ורבי אסי אמר רבי מני פרש: רוב שנים.

רש"י פרש בשמונה שרצים [ואפשר שלדבריו שונים שרצים מאדם ובהמה ועוף שבאלו האחרונים גם בשבירת מפרקת ורוב בשר ללא סימנים, הרי הם כמותים. כן צדד הרמב"ן בדעת רש"י. ובכך יש לישב דברי הרמב"ם שמצד אחד פסק (אבה"ט ב,א) כשמואל שבשבירת מפרקת ורוב בשר הריהי כמותה לכל דבר, וכן פסק באדם (טומאת מת א,טו). ומצד שני הביא (שם ד,יד) משנת 'הוזהו ראשיהן' על שרצים ומשמע שנקט כריש לקיש שחתך גם הסימנים ואין הראש מעורה אלא בעור, ובתנ"ח נשאר ב'צ"ע'. ולפרש"י אתי שפיר].

והתוס' ועוד ראשונים חולקים ומפרשים על בהמה חיה [ועוף. תוס'] ולענין טומאת נבלות, וכן על אדם ולענין טומאת מת.

אמר רב יהודה אמר שמואל: נשברה מפרקת ורוב בשר עמה – מטמא באהל. ועלי שהחשיבו הכתוב כמת בשבירת מפרקת בלבד – בויקנה שונה הדבר (ותשבר מפרקתו וימת כי זקן האיש וכבד).

א. כתב הרמב"ן ועוד ראשונים ששמואל וזעירי חולקים וסוברים שאפילו בחיתוך מפרקת ורוב בשר ללא סימנים – הרי זה כמות ומטמא, באדם ובהמה. [והלכה כמותם. רשב"א. וכ"מ ברי"ף וברא"ש. וכן פסק הרמב"ם (אבות הטומאות ב,א) שבהמה שנשברה מפרקת ורוב בשר עמה הרי זו כנבילה לכל דבר. וכן באדם (טו"מ א,טו), אך אפשר שבשרצים שונה וכנ"ל].

ויש אומרים שאין כאן מחלוקת אלא שמואל דיבר בשבירה על ידי מכה או בנפילה, אבל בהתזת סכין וחרב אינה מטמאה עד שיתזו ראשה לגמרי. ויש מחלוקים בין נחתך רוב בשר שאז די במפרקת לבד ללא סימנים, ובין שלא נחתך רוב בשר שאז צריך חיתוך סימנים (רו"ה). והרמב"ן דחה תירוץ אלו.

לפי פירוש הרשב"א והריטב"א (כ סע"ב), לדעת אביי מתפרש 'הוזהו ראשיהם' – בכדי הכשר שחיתה, דהיינו סימן אחד או רובו בעוף [בנוסף על שבירת מפרקת ורוב בשר. ריטב"א].

(הריטב"א כתב שלדברי הכל' כן הוא. ואם כוונתו אף לריש לקיש ור' מני, צריך לפרש שהם לא דיברו בעוף. והרשב"א לא כתב כן. גם בתוס' (ד"ה הוזהו) משמע שר"ל ור' מני דיברו אף בעוף. ושמואל כוונת הרשב"א 'לדברי הכל' – בין לרבנן בין לראב"ד, אבל ר"ל ור' מני חולקים).

והחזו"א (ג,יז) צדד שבמפרקת ורוב בשר מודים ריש לקיש ורב אסי שבסימן אחד נחשבת מתה, והם דיברו בלא רוב בשר שאז צריך שני סימנים (וכן פירש מהרש"ל שהם מדברים בשנחתכה המפרקת בלא רוב בשר).

ב. מבואר מהסוגיא שאדם זקן מטמא באהל בשבירת מפרקת בלא רוב בשר, אפילו מפרכס. ואולם בבהמה אין חילוק בין ילדה לזקנה (ים של שלמה מד).

ב. אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יוחנן: קרעו כדג [מגבו. רבי שמואל בר יצחק] – מטמא באהל (ואפילו מפרכס. רש"י).

ג. אמר שמואל: עשאה גיסטרא (שחתכה לרחבה בצואר כולו או בשדרה עד החלל. רש"י. והרמב"ם סתם: 'חלקו לשנים') – נבלה.

אמר רבי אלעזר: ניטל הירך, וחלל שלנה (ניכר) – נבלה. ופירש רבא: כל שרבוצה ונראית חסרה. אפשר שדין 'ניטל הירך' אינו שייך באדם [שהרי התלמוד נותן סימן בהמות] (ים של שלמה).

דפים כא – כב

לז. עולת העוף, האם הוקשה לחטאת בהמה או לחטאת העוף? ולמאי נפקא מינה?

נחלקו תנאים בכרייתא; לדברי תנא קמא, עולת העוף הוקשה לחטאת בהמה (כמשפט – כמשפט חטאת בהמה שהעוף בא תחתיה בדלות), שאינה באה אלא מן החולין כמותה, ועבודותיה נעשות בידו הימנית (לפיר"ת דוקא הזאה, אבל המליקה יתכן וכשרה בשמאל. עתוס' מנחות י: ועוד). ואולם לענין שיהא די בחיתוך רוב שני סימנים לא הוקשה לבהמה, מפני שהמליקה הוקשה להקטרה (ומלך והקטיר) להיות ראש בפני עצמו וגוף בפני עצמו.

לדעה זו לא הוקשה עולת העוף לחטאת העוף לומר שלא יבדיל – שנאמר והקריבו.

לדברי רבי ישמעאל ורבי אלעזר ברבי שמעון, עולת העוף הוקשה לחטאת העוף (כמשפט – כמשפט חטאת העוף האמורה עתה); לר"ש, ללמד שהמליקה נעשית מול העורף [אבל לא לענין איסור הבדלה, שנאמר והקריבו – הקרבתו של זה אינה כהקרבתו של זה]. ולראבר"ש, ללמד שהראש מעורה בגוף בשעת ההזאה כבחטאת – לפיכך לא ימלוק אלא רוב סימנים [אבל לא להשוותו לגמרי לחטאת, למלוק סימן אחד – שנאמר והקריבו].

הנפקותא לדינא במחלוקת זו; לת"ק ורבי ישמעאל, מליקת העולה נעשית בשני הסימנים בשלמותם (ולהרמב"ם, מפריד לגמרי הראש מהגוף), ואילו לראבר"ש מולק רוב שנים. [אבל לענין שאר הלכות אין מחלוקת לדינא; ת"ק וראבר"ש למדים מליקה מול העורף בעולת העוף ממליקת חטאת העוף ב'מה מצינו' (רש"י). ור"ש וראבר"ש למדים שבאה מן החולין מהקש כל הקרבנות להדדי – זאת התורה... (ע"ש"י ותוס'). ו'מין' – מדריש לקיש, שכל מקום שנאמר 'כהונה' אינה אלא בימין].

דף כב

לח. קרבן העוף, מאלו מינים הוא בא? האם כשר לבוא מגדולי המין או מקטניו?

קרבן העוף במקדש אינו בא אלא מתורים או מבני היונה. התורים – גדולים כשרים ולא קטנים, והיינו משיזיהבו (רש"י: שכנפי גופם גדולים ואדומים ומזהיבים כזהב). ובני יונה – קטנים ולא גדולים, בטרם הצהיבו (שבכל מקום נאמר 'תורים' ו'בני יונה' ולא להפך, ללמד שאלו באים גדולים ואלו באים קטנים והכשר בזה פסול בזה). מאימתי בני היונה כשרים – משיעלעו (כך שנה יעקב קרחה), שאם מורט ממנו כנף – מבצבץ דם ממקום עקירתו.

(כן גרסת רש"י. ואילו הרמב"ם (איסור"מ ג,ב) גרס: עד אימתי בני יונה כשרים – כל זמן

שעוקר כנף ומתמלא מקום עיקרו דם).

תחילת הציהוב (– כשמתחילים להביא נוצה יפה סביב הצואר. רש"י) – פסול בזה ובזה (מן התורים; מן בני היונה). רבי זירא נסתפק האם תחילת הציהוב פסול מספק, שמה נחשבים גדולים שמה קטנים, או